

ePooki 8/2018

[Tulosta julkaisu](#) :: [Lataa PDF](#) :: [Piilota viittausohje](#) :: [Piilota metatiedot](#)

Verkko-ohjaaja -hankkeessa kehitettiin monimuotoista ohjausta ja neuvontaa

Mäenpää Kati, Ylönen Hanna

6.2.2018 ::

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Ammattikorkeakouluopetuksessa lisääntynyt digitalisaatio ja verkko- ja monimuoto-opiskelu ovat muuttaneet niin oppimis- kuin ohjausympäristöjä. Saavuttaakseen hyviä oppimistuloksia ja voidakseen hyvin nykyaikaisissa oppimisympäristöissä opiskelija tarvitsee entistä monimuotoisempaa ohjausta ja tukea, myös verkossa. Tähän haasteeseen vastaamaan koulutettiin hankkeessa verkko-ohjaajia ja tuotettiin verkko-ohjauksen opas kaikkien opintojen ohjaus- ja neuvontatyön toimijoiden käyttöön.

Muuttuneet oppimis- ja ohjausympäristöt

Menestyville opiskelijoille on tyypillistä, että he ovat motivoituneita ja osaavat säädellä omaa oppimistaan ja opiskeluaan tarkoituksellisesti ja tietoisesti. He hyödyntävät joustavasti laajaa valikoimaa omaan kognitioon, toimintaan, motivaatioon ja tunteisiin liittyviä strategioita edistämään omaa oppimistaan. Tällaisia taitoja ovat esimerkiksi oman opiskelun ja ajankäytön ennakoiva suunnittelu, tavoitteiden asettelu, opiskelumotivaation ylläpito ja oppimisen reflektointi. ^[1] Oppiminen ja sen itsesäätely ei ole pelkästään yksilöllinen prosessi. Oppimisympäristön sosiaaliset ja vuorovaikutukseen liittyvät tekijät, kuten saatavilla oleva opintojen ohjaus ja neuvonta edesauttavat laadukasta oppimista. Oppimisen itsesäätelytaitoja voi jokainen myös kehittää ja niiden hyödyntämistä voidaan ohjauksellisesti tukea. ^[2]

Korkeakoulutuksessa yleistyneet verkko-oppimisympäristöt, digitaalisuus ja sosiaalinen media mahdollistavat hyvin monimuotoisia ohjauksen toteuttamistapoja. Usein ne myös helpottavat opinnoissa etenemistä ja lisäävät yhteisöllistä vuorovaikutusta. Korkeatasoista osaamista vaativaan ammattiin kasvaminen ja työtehtävien oppiminen yhdistettynä oman elämäntilanteen haasteisiin (esim. työssäkäynti, terveydentila) voivat kuitenkin ajoittain käydä opiskelijalle kuormittavaksi ja opintojen sujumisen tueksi tarvitaan erityistä ohjausta tai tukea. ^[3]

Verkko- ja monimuoto-opiskelu itsessäänkin voi tuottaa opiskelijalle haasteita. Opiskelija voi tuntea verkko-opiskelun korostuessa ja lähiopetuksen määrän vähentyessä myös sosiaalista eristäytyneisyyttä, kuormitusta verkko-opiskelutehtävistä, teknologiankäytön ja ajan hallinnan ongelmia. Osa voi kokea myös opiskelussa vaaditun itseohjautuvuuden haasteelliseksi. ^[4] ^[5] Vaikka suurin osa ammattikorkeakouluopiskelijoista on opintoihinsa sitoutuneita ja omaa hyviä oppimisen säätelytaitoja, merkittävä osa korkeakouluopiskelijoista kokee myös erilaisia opiskelukykyyntä liittyviä ongelmia. He kokevat mm. oppimista ja hyvinvointia uhkaavaa uupumusta, oppimismotivaation ja sitoutumisen puutetta jo opintojen alusta lähtien. Tutkimusten mukaan opintojen edetessä uupumus myös kasvaa ja vastaavasti opiskeluinto laskee. ^[6] ^[7] ^[8]

Tukeaksemme paremmin ammattikorkeakouluopiskelijoiden oppimista, opintojen etenemistä ja opiskeluhuvinvointia on tärkeää ja perusteltua tarjota entistä saavutettavampaa ja tarkoituksenmukaisempaa ohjausta ja neuvontaa heti opintojen alusta alkaen läpi koko opintojen. Tarvitsemme myös tietoa siitä mitä opiskelijoiden kohtaamat haasteet ovat ja miten opiskelijaa voidaan ohjauksellisesti niissä auttaa.

Digitalisaatio haastaa opintojen ohjauksen

Opintojen aikana aina koulutukseen hakeutumisesta työelämään siirtymiseen vaiheeseen asti opiskelija kohtaa erilaisia ohjauksen ja neuvonnan tarpeita, jotka voivat olla liittyä oppimiseen, ammatilliseen kasvuun tai yleisemmin ammattikorkeakouluopiskeluun. Ohjaustarpeet voivat olla yhteydessä esimerkiksi opiskelijan terveydellisiin tai taloudellisiin tilanteisiin, erityisopetustarpeisiin, opiskeluvaihtojen tekemiseen tai minkä tahansa yksittäisen opintoihin liittyvän neuvon kysymiseen tai informaation etsimiseen. Opiskelijan onnistuneen ohjauksen luovat siis kaikki monialaiset ohjaus- ja neuvontatyötä tekevät ohjaustoimijat yhdessä. Keskeisiä ohjaajia ovat opettajatuutorit, opinto-ohjaajat, opiskelijapalveluiden ja opiskelijaterveydenhuollon henkilökunta ja opiskelijatuutorit. Oulun ammattikorkeakoulussa on ollut pitkään ohjauksen mallina ohjaustoimijoista koostuva niin kutsuttu holistinen, opiskelijakeskeinen porrastetun ohjauksen malli (ks. [9]).

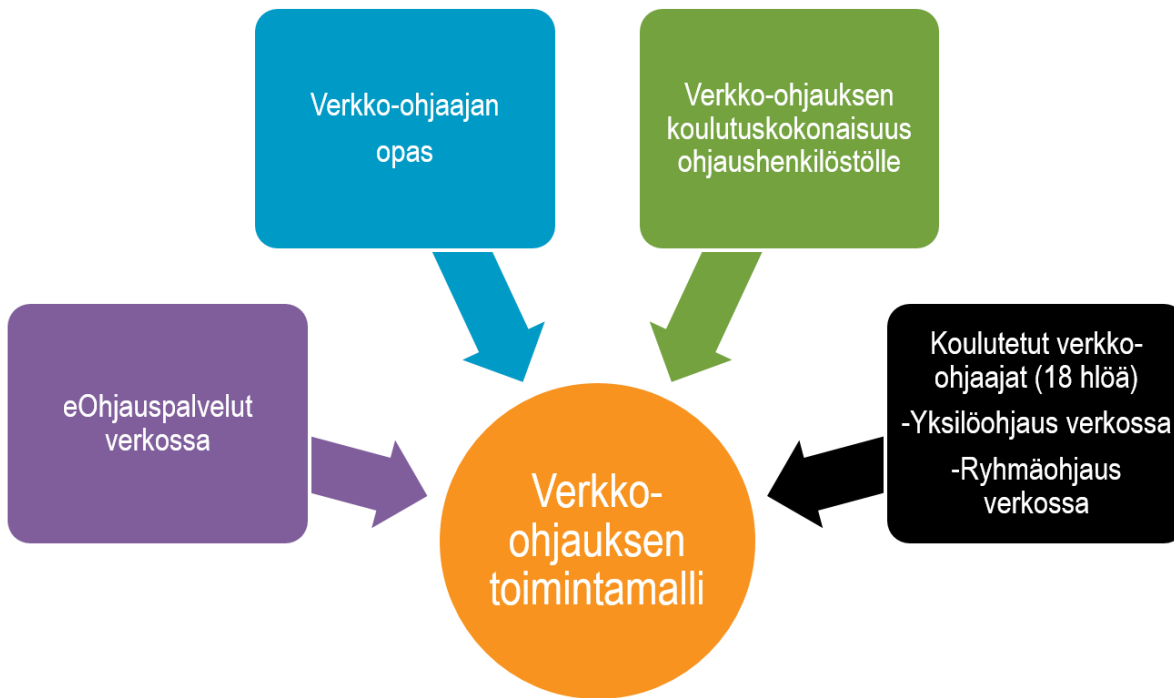
Digitalisaation tultua merkittäväksi osaksi opinto-ohjauspalvelujen toteuttamista, on tärkeää laajentaa tietoisuutta ja järjestää kaikille ohjaustahoille koulutusta verkkoympäristöön soveltuvista ohjausmalleista ja ohjaustavoista. Ohjaajia tulisi myös kannustaa miettimään omia näkemyksiään, millaisena he itse tällä hetkellä kokevat erilaisten teknologisten sovellusten, kuten sosiaalisen median, käytön ohjauksessa ja mihin suuntaan lähestymistapaansa ja osaamistaan voisi kehittää. Olenko tieto- ja viestintätekniiikan passiivinen käyttäjä, viestintä- ja tietokeskeisen informaation jakaja, aktiivinen kommunikoija vai edennyt jo kohti teknologian näkemistä ohjauksellisesti vuorovaikutteisuuden mahdollistavana työtilana, joka sysää ohjausta ryhmien yhteistoiminnallisiin ja yhteisöllisiin ohjaustapoihin? [10]

Onnistunut tieto- ja viestintätekniiikka hyödyntävä ohjaus edellyttää teknistä osaamista ja yleisiä ohjaustaitoja. Ohjausosaamisen näkökulmasta menestyksellinen ohjaus koostuu dynamisesta kokonaisuudesta, jossa tärkeinä osatekijöinä ovat kognitiiviset, sosiaaliset, tunne ja eettiset tekijät yhteen nivoutuneina. Ohjaajan olisi ohjatessaan teknologiaa apuna käyttäen osattava luoda luotettavaa ja tietoista (verkko)läsnäolon tunnetta, saada aikaan ohjauksellista keskustelua ja tehdä selventäviä havaintoja. Hänen tulisi myös osoittaa empatiaa, rohkaista ja tukea opiskelijaa sekä yhteisöllistä tiedon uudelleen rakentelua. Tässä kaikessa ohjaajan rooli sijoittuu ohjausprosessin kontrolloijasta lähemmäksi ryhmätyötaitoja hallitsevan ohjausprosessiin osallistujan roolia. Lisäksi tieto- ja viestintätekniiikkaa hyödyntävässä ohjauksessa painottuu suullisen vuorovaikutuksen ohella vahvasti kirjallinen viestintä. Hyvät kirjallisen ohjausviestinnän taidot ovat yksi tärkeä osa ohjausosaamista. [10]

Tuloksena osaamista ja verkko-ohjaajan opas

Oulun ammattikorkeakoulussa vuosina 2015–2017 toteutetun Verkko-ohjaaja – Verkko- ja etäohjauspalvelut opintojen tukena -hankkeen keskeisimpänä tavoitteena oli rakentaa Oulun ammattikorkeakoululle räätälöity verkko-ohjauksen toimintamalli a) testaamalla erilaisia ohjaukseen ja neuvontaan soveltuvia verkkoviestintävälineitä, b) kokeilemalla erilaisia ryhmä- ja yksilöohjauksen menetelmiä verkossa, c) kouluttamalla ohjaustoimijoita verkkoviestintävälineiden käyttöön sekä d) koostamalla koulutusten, kokeilujen ja osaamisen kehittymisen tuloksena hankkeeseen osallistuneiden yhteistä osaamisen portfolioita verkossa.

Verkko-ohjauksen toimintamalli voidaan kuvata seuraavien osakokonaisuuksien yhdistelmänä (kuvio 1):

KUVIO 1. Verkko-ohjauksen kokonaisuus Oulun ammattikorkeakoulussa

Verkko-ohjauksen toimintamallin kehittäminen oli koko hankkeen ajan jatkuva yhteisöllisen oppimisen prosessi. Toimintamallia kehittivät yhteistyössä hanketyöryhmän ja ulkopuolisten kouluttajien kanssa Oamkissa koulutettavat verkko-ohjaajat, 18 hengen ns. ydinryhmä, jossa olivat edustettuina korkeakoulun keskeiset ohjaustahot eli kampusopot, opettajatuutorit ja opiskelijapalvelut (mukaan lukien avoin ammattikorkeakoulu, opintotukipalvelut, kampusten opiskelijapalvelut ja hakijapalvelut). Toimintamallin kehittäminen tapahtui ydinryhmän teemakoulutuspäivissä ja työpajoissa, webinaareissa, teemakohtaisissa ennako- ja välitehtävissä erityisesti koti- ja monialaisissa ryhmissä sekä itsenäisinä oppimistehtävinä. Tavoitteena oli löytää uudenlaisia ratkaisuja opiskelijan ohjaus- ja neuvontapalveluiden saavutettavuuteen opiskelijan polun eri vaiheissa.

Punaisena lankana verkko-ohjaajien koulutuksessa toimivat kokeilukulttuuri, Learning by doing -ajattelu eli opitun soveltaminen välittömästi omassa työssä, laaja itsearviointi ennen ja jälkeen koulutuksen sekä kokemusten ja osaamisen yhteisöllinen jakaminen. Tuloksena tästä kehittämistyöstä oli yhteinen osaamisen portfolio, josta jatkojalostettiin hankkeen loppuseminaarissa julkaistu [Verkko-ohjaaja – Opas ohjaukseen sekä tieto- ja neuvontatyöhön verkossa.](#) ^[9] Opas on tarkoitettu työvälineeksi kaikille opintojen ohjauksen, tieto- ja neuvontatyön, tuutoroinnin, mentoroinnin ja opiskelijoiden hyvinvoinnin parissa työskenteleville. Opasta voi käyttää myös oppimisen ja opettamisen tukena erityisesti monimuoto- ja verkko-oppinnoissa.

Oppaan pääluvut muodostivat myös päärakenteen hankkeessa kehitetylle verkko-ohjaajien koulutuskokonaisuudelle. Nämä verkko-ohjauksen kehittämisen pääteemat ovat:

- Ohjauksen ja verkko-ohjauksen käsitteet
- Ohjausprosessit ja toimintatavat verkko-ohjauksessa
- Vuorovaikutus, läsnäolo ja eettiset pelisäännöt
- Tilat, laitteet ja välineet
- Tietoturva, tietosuoja ja tekijänoikeudet
- Ohjauksen tulevaisuuden toimintatavat

eOhjauspalveluiden kokonaisuus opiskelijan verkko-ohjauksen työkaluna

Yksi hankkeen konkreettisista tuloksista on eOhjauspalveluiden kokonaisuus (kuviokuva 2), joka kehitettiin verkko-ohjauksen työkaluksi Oulun ammattikorkeakoulun käyttöön. Verkko-ohjaaja-oppaan luvussa Ohjausprosessit ja toimintatavat verkko-ohjauksessa [\[11\]](#) on kuvattu tarkemmin eOhjauspalveluiden kokonaisuuden suunnittelun, testauksen ja rakentamisen vaiheita sekä perusteluja tehdyille valinnoille.

Kokonaisuuden rakentamisen tavoitteena oli parantaa ohjauksen ja neuvonnan saavutettavuutta ja luoda erityisesti monimuoto- ja verkko-opiskelijoiden tarpeisiin selkeä ohjauksen kokonaisuus ”yhden luukun” periaatteella. Kokonaisuus toimii verkossa osana Oulun ammattikorkeakoulun ePortaalia, opinto-opasta sekä opiskelijaintraa. Osa palveluista vaatii Haka-kirjautumisen.

KUVIO 2. eOhjauspalveluiden kokonaisuus Oulun ammattikorkeakoulussa

Johtopäätöksiä ja kehittämistyön jatkuminen

Monimuoto- ja verkko-opiskelu eivät vähennä ohjauksen tarvetta, vaan usein tilanne on jopa päinvastainen. Ohjauksen ja neuvonnan kysyntää ja tarjontaa on mietittävä uusista näkökulmista, jotta varmistetaan ohjauksen saatavuus, saavutettavuus ja oikea-aikaisuus kaikille opiskelijoille, myös verkko- ja monimuoto-opiskelijoille. Ohjauksen vaikuttavuus edellyttää ohjauksen saatavuuden lisäksi myös saavutettavuutta ja oikea-aikaisuutta.

Verkko-ohjaus mahdollistaa useissa tapauksissa ohjauksen saavutettavuuden ajasta ja paikasta riippumatta. Fyysisten etäisyyksien voittamisen lisäksi verkko-ohjaus voi lisätä ohjauspalveluiden sosiaalista saavutettavuutta madaltamalla ohjaukseen hakeutumisen kynnystä. Verkossa tapahtuva vuorovaikutus voi siis olla opiskelijalle uusi mahdollisuus.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että verkko-ohjauksen kehittäminen vaatii resursseja ja koordinaatiota. Verkon ottaminen ohjauksen areenaksi osana arjen työtä vaatii aina myös organisaatiotason prosesseja. Verkko-ohjauksen laadukas toteuttaminen vaatii panostamista siinä missä kasvokkainkin ohjaus. Opiskelijalla on aina oikeus saada palvelua hänen asiaansa rauhassa keskittyvältä ammattilaiselta. [\[11\]](#)

On myös tärkeää huomioida, että osaamisen kehittäminen kuuluu kaikille. Ohjauksen kehittämiseen tarvitaan laajasti kaikkia ohjaustoimijoita ja vuoropuhelua eri ohjaustahojen välillä. Tieto- ja neuvontatyö opiskelijapalveluissa on keskeinen osa ammattikorkeakoulun ohjausprosessia. Myös tieto- ja neuvontatyötä

tekevillä tulee olla ajantasaiset digiohjausvalmiudet, koska he työskentelevät tiiviisti opiskelijarajapinnassa, usein jopa ensimmäisenä ohjaustahona.

Verkko-ohjauksen kehittämistyö jatkuu Oulun ammattikorkeakoulussa. Oamk koordinoi vuosina 2018–2020 Digiohjausta kaikille! -hanketta, jota rahoittaa Euroopan Sosiaalirahasto Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kautta. Hankkeessa ovat mukana muun muassa Oulun yliopisto, Oulun seudun ammattiopisto, Centria ammattikorkeakoulu sekä Oulun lukioverkosto ja valtakunnallinen Erilaisten oppijoiden liitto ry. Digiohjausta kaikille! -hankkeen tavoitteena on laajentaa digiohjauksen toimintamallien jalkauttamista ja valtavirtaistamista ”oppaasta käytännön prosessiksi” Pohjois-Pohjanmaan alueella eri koulutusasteilla. Painotus on digiohjauksen mentoroinnin toimenpiteiden kehittämisessä ja digiohjauksen jalkauttamisessa osaksi perustoimintaa. Erityisenä tavoitteena on tehostaa ja sujuvoittaa koulutukseen ja työelämään siirtymisen nivelvaiheita viemällä käytäntöön digiohjauksen toimintamalleja sekä parantaa koulutuksellista tasa-arvoa huomioimalla myös erilaisten oppijoiden ohjauksen tarpeet digitaalisten sovellusten käyttöönoton avulla.

Lähteet

1. [^]Zimmerman, B. 2008. Investigating Self-Regulation and Motivation: Historical Background, methodological Developments, and Future Prospects. *American Educational Research Journal* 45 (1), 166–183. Hakupäivä 12.12.2017.
<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.3102/0002831207312909>
2. [^]Järvelä, S., Kirschner, P. A., Panadero, E., Malmberg, J., Phielix, C., Jaspers, J., Koivuniemi, M. & Järvenoja, H. 2015. Enhancing Socially Shared Regulation in Collaborative Learning Groups: Designing for CSCL Regulation Tools. *Educational Technology Research and Development* 63 (1), 125–142. Hakupäivä 12.12.2017.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s11423-014-9358-1>
3. [^]Potila, A.-K., Moisio, J., Ahti-Miettinen, O., Pyy-Martikainen, M. & Virtanen, V. 2017. Opiskelijatutkimus 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 37. Hakupäivä 13.12.2017.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-500-6>
4. [^]Azevedo, R. & Cromley, JG. 2004. Does training on self-regulated learning facilitate students' learning with hypermedia? *Journal of Educational Psychology* 96 (3), 523–535. Hakupäivä 12.12.2017.
<https://experts.illinois.edu/en/publications...>
5. [^]Milligan, C. & Littlejohn, A. 2016. How health professionals regulate their learning in massive open online courses. *Internet and Higher Education* 31, 113–121. Hakupäivä 12.12.2017.
<https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2016.07.005>
6. [^]Mäenpää, K., Pyhältö, K., Järvenoja, H. & Peltonen, J. 2017. Nursing students' motivation regulation and its relationship with engagement and burnout. *Nordic Journal of Nursing Research*, First Published September 21, 2017. Hakupäivä 12.12.2017.
<https://doi.org/10.1177/2057158517731719>
7. [^]Villa, T. (toim.) 2016. Opiskelijabarometri 2014. Katsaus korkeakouluopiskelijoiden opintoihin, arkeen ja hyvinvointiin. Otus 55. Hakupäivä 13.12.2017.
<https://drive.google.com/file/d/0B9L1fvjudy3GTENwUnNKa0s1Zmc/view>
8. [^]Salmela-Aro, K. & Read, S. 2017. Study engagement and burnout profiles among Finnish higher education students. *Burnout Research* 7, 21–28. Hakupäivä 12.12.2017.
<https://doi.org/10.1016/j.burn.2017.11.001>
9. ^{^ ab}Guttorm, T., Hakkarainen, T., Kolehmainen, A., Mäenpää, K., Peltola, S. & Ylönen, H. (toim.) 2017. Verkko-ohjaaja. Opas ohjaukseen sekä tieto- ja neuvontatyöhön verkossa. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 38. Hakupäivä 4.12.2017.
<http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-151-7>
10. ^{^ ab}Kettunen, J. 2017. Career practitioners' conceptions of social media and competency for social media in career services. *Finnish Institute for Educational Research Studies* 32. University of Jyväskylä. Hakupäivä 12.12.2017.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7160-1>
11. ^{^ ab}Kolehmainen, A., Mäenpää, K., Peltola, S. & Ylönen, H. 2017. Ohjausprosessit ja toimintatavat verkko-ohjauksessa. Teoksessa Guttorm, T., Hakkarainen, T., Kolehmainen, A., Mäenpää, K., Peltola, S. & Ylönen, H. (toim.) 2017. Verkko-ohjaaja. Opas ohjaukseen sekä tieto- ja neuvontatyöhön verkossa. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 38: 16-41. Hakupäivä 4.12.2017.
<http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-151-7>

Metatiedot

Nimeke: Verkko-ohjaaja -hankkeessa kehitettiin monimuotoista ohjausta ja neuvontaa

Tekijä: Mäenpää Kati; Ylönen Hanna

Aihe, asiasanat: digitalisaatio, monimuoto-opiskelu, opintoneuvonta, opinto-ohjaus, verkko-ohjaus, verkko-opiskelu

Tiivistelmä: Digitalisaation myötä lisääntyneet monimuoto- ja verkko-opinnot sekä verkkoon siirtyneet opiskelijapalvelut ovat herättäneet tarpeen kehittää myös korkeakoulujen verkossa tapahtuvaa opintojen ohjaus- ja neuvontatyötä. Oulun ammattikorkeakoulussa vuosina 2015–2017 toteutetussa Verkko-ohjaaja - ESR-hankkeessa kokeiltiin ja kehitettiin monimuotoisia, verkkoviestintävälineitä hyödyntäviä opintoneuvonnan ja opintojen ohjauksen toimintamalleja ja koulutettiin ryhmä Oulun ammattikorkeakoulun ohjaustoimijoita mallin ja ohjaustyövälineiden käyttöön.

Hankkeen tuloksena syntyi osaamista ja uusia verkko-ohjausratkaisuja opiskelijan ohjaus- ja neuvontapalveluiden saavutettavuuden parantamiseen opiskelijan polun eri vaiheisiin. Hyväksi havaitut käytännöt kerättiin ja tuotettiin hankkeen aikana yhteisöllisesti työskennellen Verkko-ohjaajan oppaaksi myös muiden ohjaustoimijoiden hyödynnettäväksi.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamäärä: Julkaistu 2018-02-06

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201801292360>

Kieli: suomi

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: Julkaisu on tekijänoikeussäännösten alainen. Teosta voi lukea ja tulostaa henkilökohtaista käyttöä varten. Käyttö kaupallisiin tarkoituksiin on kielletty.

Näin viittaat tähän julkaisuun

Mäenpää, K. & Ylönen, H. 2018. Verkko-ohjaaja -hankkeessa kehitettiin monimuotoista ohjausta ja neuvontaa. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 8. Hakupäivä xx.xx.2018. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201801292360>.